

De Vogezes

door Ing. F. H. G. Engels

SUMMARY

A description is given of the former mining for silver, copper and fluor-spar in the Vosges with interesting geological data.

Volgens de franse kranten waren de Vogezes afgelopen zomer in bezit genomen door de Nederlanders. Gezien de vele vaderlandse autonummers in dit gebied kan deze journalistieke opmerking worden bevestigd. Of al deze landgenoten oog hadden voor geologische bijzonderheden valt te betwijfelen.

In Grondboor en Hamer nr. 5 - 1973 heb ik iets geschreven over 'Geologische bezienswaardigheden in de Vogezes'. Na mijn bezoek aan dit gebied in juli '74, volgen hierna enige aanvullingen.

De autoweg Thionville-HQETZ! Nancy heeft vlak voor laatstgenoemde plaats een verbinding gekregen met de weg Parijs-Straatsburg, waarvan een aftakking naar Epinal leidt. Dit nieuwe weggedeelte is aangelegd door een tientallen meters hoog kalksteenpakket, dat vrijwel horizontaal ligt en waarin een aantal orgelpijpen duidelijk zichtbaar zijn. De nog niet verwerde kalksteen heeft een mooie lichtbruine kleur.

Op de grens Vogezes-Elzas heeft het gebied rond Sainte Maria aux Mines (vroeger Markirch) de nodige verrassingen. De naam zegt al dat hier mijnbouw is geweest, voornamelijk op zilver. Deze ontginning is begonnen in de 11e eeuw en bereikte een hoogtepunt in de 15de en 16e eeuw. Daarnaast is in deze omgeving ook koper, lood en kobalt ontgonnen.

In dit gebied, met de naburige gemeenten Sainte Croix aux Mines en La Croix aux Mines zijn in de loop der eeuwen rond 550 mijntjes in bedrijf geweest, meestal als Stollen (horizontale gangen in de berg). In totaal werden 80 km aan galerijen gedreven.

SQAINTE Marie aux Mines is de laatste jaren bekend geworden als 'La Capitale Française du Caillon', dit in verband met een jaarlijks terugkerende beurs van stenen, mineralen en fossielen. Deze beurs wordt gehouden op de eerste zaterdag en zondag van de maand juli. Duizenden bezoekers schuifelden langs honderden meters stands met begerenswaardige aanbiedingen van handelaren uit Duitsland, Oostenrijk, Frankrijk, Zwitserland, Spanje, Engeland, Italië, Marokko en Mexico. Geoden te koop per ons, fossiele visafdrukken, mineralen bij de vleet, slechts een enkele zee-egel. In ieder geval een evenement om te noteren in uw agenda. Overigens, ik hoorde er slechts een enkele keer nederlands spreken.

Een expositie over de oude zilvermijnbouw in het naburige gymnasium was eveneens de moeite van een bezoek waard.

Sainte Marie aux Mines heeft meer te bieden. Een bezoek aan de zilvermijn St. Barthélemy uit 1522 is aan te bevelen. Zwaar gebouwde personen of lange mensen zullen het echter moeilijk hebben in de ruim 100 m. lange galerij die slechts berekend is op smalle personen. Vandaar dat het aantal bezoekers per rondleiding maximaal twaalf bedraagt. Aan de uitgang is een kleine expositie betreffende de oude mijnbouw.

Verder biedt deze plaats een mineralogisch museum en bestaat er een zeer actieve vereniging 'La Société des Amis des Anciennes Mines' die o.a. in het bezit is van de terreinen van de oude mijn 'Grube Gottes' waar men met toestemming kan speuren in de oude steenberg.

In het vorige artikel is sprake geweest van het Triasconglomeraat Bontandsteen dat zo duidelijk aan de dag treedt langs de weg Epinal-Eloyes (D 42). Rijdende van Epinal naar St.

Dié, over Bruyères, blijkt ook in dat gebied zeer veel bontzandsteen voor te komen. De rode kleur van dit gesteente overheerst in het landschap, er komen veel ontsluitingen voor en bontzandsteen is veelvuldig toegepast als bouw materiaal.

Ook het gedeelte Remiremont, St. Maurice, Bussang is interessant. St. Maurice heeft in de 16e eeuw veel mijnbouw op koper gekend, voornamelijk in horizontale gangen. Deze mijnbouw werd grotendeels verricht door mijnwerkers uit andere landen, wat blijkt uit de familienamen van de nakomelingen die nog in deze gemeente wonen. Dit blijkt ook uit het feit dat het kerkje is toegewijd aan St. Barbara, de patrones van de mijnbouwers.

Bussang vraagt om een bezoek aan de bron van de Moezel, links van de weg naar de Col de Bussang. Ook deze gemeente heeft vroeger koperertswinning gekend en in de laatste wereldoorlog werd molybdeen ontgonnen. De aalmoezenier van het Hospice in Bussang heeft een aardige verzameling van fraaie gesteenten en fossielen, grotendeels uit de omgeving, aangevuld met giften uit andere gebieden.

Over de Col de Bussang verheft zich rechts de \pm 1250 m. hoge Tête des Neuf Bois, voor een deel bestaande uit Dinantien en Devonien supérieure. In dit gebied, maar zonder gids vrijwel onvindbaar, liggen de steenbergjes van drie oude kopermijnen boven elkaar tegen de helling. Alleen bij de onderste is de ingestorte toegang van de mijngalerij nog vaag zichtbaar. De steenbergen, bestaande uit nevegesteente van de winning bevatten limoniet met zeer veel kwarts-kristallen. Volgens onze begeleiders is deze puinhelling in een maanlichte nacht een zee van fonkelend licht.

Noord van Bussang, in het Bois de la Hutte, geeft een eenvoudige wegwijzer de richting aan naar de 'Porche de Mynes' ofwel mijningang. Na enig zoeken vinden we aan het einde van een \pm 70 m. lange sleuf aanduidingen van drie galerij-ingangen. Twee zeer onduidelijk, een is na enig graafwerk vrij te maken en toont een horizontale gang van \pm 1,80 hoogte en 20 m. lengte, niet ondersteund. De galerij blijkt te zijn gedreven in zandige, verweerde graniet. Het raadsel wanneer en waarom blijft voorlopig onopgelost, ook onze gids schaft geen raad.

Van het Bois de la Hutte voert een mooie weg naar de voet van de Grand Ventron, maar de beloofde 'pyriet de cuivre' kunnen we niet vinden in de wegverbreding. Via de D 43 door Het dal van de Moselotte komen we weer in Remiremont.

Op de weg le Thillot-Lure (N 486) passeert men de Col des Croix (763 m.) Hier is op diverse plaatsen vloeispaat ontgonnen. We ontdekken een schacht van \pm 10 m. diepte waar de steenberg zeer mooie kristallen levert in wit, rose, groen en paars. In enkele stukken zit loodglans. Bij een steenberg van een horizontale mijn vinden we eveneens mooie stukken vloeispaat en kwarts. Zonder gids zijn deze plaatsen moeilijk te vinden, maar een vergeefse geologische tocht wordt steeds beloond door mooi natuurschoon.

Naar aanleiding van het vorige artikel over de Vogezes ontving ik een aantal gegevens van Dr. A. I. Salomé van het Geografisch Instituut der Rijksuniversiteit Utrecht, o.a. bestaande uit enkele overdrukken die voor onze lezers die belangstelling hebben voor de Vogezes interessant zijn.

- 1 Enige glaciële vormen in het stroomgebied van de Moselotte, Vogezes, door Dr. Salomé in Kon. Ned. Aard. Gen. Geografisch Tijdschrift IV (1970) nr. 3, blz. 238-245. Deze bijdrage handelt o.a. over bultrotsen en enkele kaarmeren.
- 2 Het sneeuwdek in de Hoge Vogezes en de invloed hiervan op een geomorfologisch proces, door Dr. Salomé in K.N.A.G. Geografisch Tijdschrift VII (1973) nr. 9 blz. 21-27.
- 3 Enige resultaten van warventellingen uit de Vogezes, door A. I. Salomé en E. E. J. Weiss in Berichten Fysisch-Geografische Jing nr. 2 okt. 1970.
- 4 Voorlopige resultaten van een onderzoek in Le Ronfaing, Cleuriedel (Vogezes) door C. R. Janssen en A. I. Salomé in Berichten Fysisch Geografische Afdeling nr. 8, mei 1974.

Verder wijst Dr. Salomé op een 'Inleiding veldwerk Vogezes, (2e druk 1973) samengesteld door J. Schwan, A. I. Salomé en J. V. Donselaar, bestemd voor studenten die veldwerk in dit gebied verrichten. Deze inleiding van ±60 pag. met een zwart-wit fragment van de Carte géologique 1:100.000 omvat vier hoofdstukken:

het gesteente vormende proces;

gesteentebeschrijving;

kort overzicht van de geomorfologie;

beknopt overzicht van de vegetatie;

met als aanhangsel een lijst gesteentemonsters Centrale Vogezes, de route Utrecht-Vogezes, kaartje en profiel van het O.deel van het Parijse Bekken. Verkrijgbaar bij het Geografisch Instituut der Rijksuniversiteit Utrecht à f 3,50 + f 2,50 verzendkosten.

Wie op vakantie gaat in dit gebied kan zich met deze publikaties goed voorbereiden en zal tevreden terugkeren.

Sittard - januari 1975.

Excursie ter gelegenheid van de jaarvergadering 1974

Tegen negen uur verzamelde zich een groep enthousiastelingen aan de noord-zijde van het Centraalstation te Amsterdam. Precies op tijd reed de bus voor. Bij Teylermuseum in Haarlem stapte opnieuw een grote groep de bus in. Vandaar gingen we opweg naar de sputterreinen rond Halfweg. Het weer was niet fraai, de lucht was grauw en er stond een stijve bries uit het zuidwesten. De bus werd op een smal weggetje achtergelaten en we werden onder de zeer deskundige leiding van de hr. Spaink over de opgespoten terreinen rond geleid. Interessant waren de verzamelhoudingen die de heren Spaink en Stiva demonstreerden, op de buik tiggerend trokken ze hummend over de zandplaten. Onderwijl werden de mollusken verzameld en gedetermineerd.

De parate kennis van de begeleiders was verbluffend. Na nog een sputterrein, nu een bij het Noordzeekanaal, bezocht te hebben was de eerste zoekdrift door o.a. de lage temperatuur enigszins bekoeld. We bezochten daarom een café waar ons een kop koffie aangeboden werd. Het café was vlak bij ons laatste zoekobject gelegen. Na de koffie liepen we naar 't Kalf. Hier is een bekend sputterrein met Emiënfossielen. Nu volgde een grondig onderzoek. Sommigen vulden plasticboterhamzakjes met mollusken anderen vonden één plasticafvalzak te klein. Terug in Haarlem nam iedereen hartelijk afscheid van elkaar. Ondanks het gure weer was het een geslaagde dag.

